

Role náboženství v amerických prezidentských volbách 2016

NÁBOŽENSKÝ HLAS PRO DONALDA TRUMPA

Miloš Mrázek

Pozorovatelé se vesměs shodují v tom, že loňské prezidentské volby ve Spojených státech amerických byly jedinečné a plné překvapení, a to co se týče stranických primárek, vlastní kampaně i konečných výsledků. Zajímavá byla i role náboženství, která je tradičně v amerických volbách a vůbec v politice velmi výrazná.

Religiozita prezidentských kandidátů je v USA pro voliče poměrně důležitým faktorem rozhodování. I když je tento faktor spíše na ústupu, stále platí, že proklamovaný ateismus by většinu voličů spíše odradil.¹ Faktem je, že případ, kdy by se jeden ze dvou hlavních kandidátů nepovažoval za věřícího, ještě nastal. Ze všech amerických prezidentů se pouze tři nehlásili ke konkrétnímu vyznání (až na katolík J. Kennedyho k protestantskému), ale ani tito nebyli vyloženě ateisté (poslední z nich přitom nastoupil do úřadu 1865).² Naopak, proklamovaná zbožnost a dovolávání se boží ochrany pro Ameriku je součástí kampaně, inaugurace (při níž nový prezident přísahá na Bibli) i funkčního období.

Volby však nyní vyhrál kandidát, který byl alespoň v průběhu primárek veřejností vnímán jako ze všech nejméně religiozní, dokonce méně než otevřený socialista a ateista Bernie Sanders.³ A právě tohoto kandidáta podpořil nejvýznamnější náboženský voličský blok, jemuž na uchování tradičního místa náboženství či křesťanství ve společnosti záleží nejvíce, tedy evangelikálové. Byla to přitom podpora relativně velmi vysoká. To, že se Donaldu Trumpovi, který svým veřejným vystupováním i soukromým životem ztělesňoval spíše opak obrazu konzervativního křesťana, podařilo oslovit tyto voliče, je jedním z paradoxů loňských voleb. Na celkové hodnocení je potřeba větší odstup, ale přesto se pokusme odpovědět na otázku, jak se to mohlo stát.

Tradiční role evangelikálního elektorátu

Zastavíme se tedy především u evangelikálů. Určit exaktně (před volbami, ale i po nich) jejich volební chování není snadné už jen proto, že záleží na tom, jak termínu „evangelikál“ rozumí jednak dotazující se

sociolog⁴ a jednak samotný respondent, je-li tázán na svou religiozní sebeidentifikaci, jelikož se (na rozdíl od katolického nebo mormonského voliče) nejedná o příslušníka jedné konkrétní denominace, nýbrž věroučně, organizačně i sociálně velmi rozmanitého hnutí. Vezmeme-li v úvahu pouze data *Pew Research Centre* (PRC), byť i ta nebyla vždy získávána zcela totožnou metodou, tak v roce 2000 volilo republikána 68 % evangelikálů, v roce 2004 78 %, 2008 73 % a v roce 2012 to bylo 79 %. Letos dalo Trumpovi hlas 81 % evangelikálů.⁵

Spojenectví republikánů a evangelikálů, považované dnes za samozřejmé, však nemá zase tak dlouhou tradici. Zprvu totiž „znovuzrození“ (*born again*) protestanté tíhli spíše k demokratům, byť po dlouhou dobu rovněž platilo, že se do „špinavé politiky“ příliš nezapojovali. Jerry Falwell, jedna z nejvýznamnějších postav pozdější tzv. nové křesťanské pravice, jež měla své stoupence právě mezi evangelikály, ještě v 60. letech brojil proti politické angažovanosti křesťanů.⁶ Podobně jeho pozdější spolupojovník na barikádách kulturních válek Pat Robertson v této době prohlašoval, že „aktivní stranická politika je špatnou cestou pro pravé evangelikály“.⁷

V politické aktivizaci evangelikálů sehrál významnou roli demokrat Jimmy Carter – baptista, jenž sám o sobě hovořil jako o znovuzrozeném křesťanu a který zdůrazňoval odpovědnost křesťanů za veřejné dění.⁸ Cesty demokratů a evangelikálů se rozešly v době, kdy americkou společnost začala rozdělovat témata tzv. kulturních válek,⁹ k nimž patří především otázka umělého ukončení těhotenství (po jeho legalizaci v roce 1973) a později otázka sňatků osob stejného pohlaví. A tak i původně apolitický J. Falwell nakonec vysílal studenty své *Liberty Univer-*

sity, aby dům od domu agitovali ve prospěch konkrétních kandidátů.¹⁰

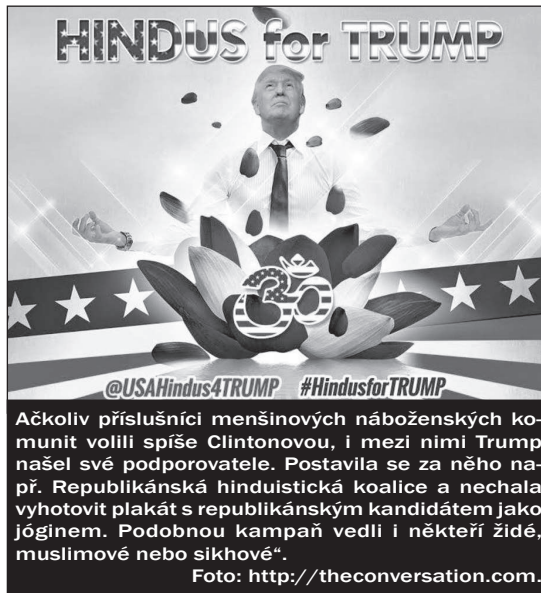
Téma hodnot se stalo hlavní motivační silou nastupující Nové křesťanské pravice, díky níž se evangelikálové, tvořící více než pětinu amerického voličstva,¹¹ stali nejbližší oporou Republikánské strany. Chápu ji totiž jako obhájkyň tradičních hodnot.¹² V době, kdy se většina voličů rozhodovala především podle ekonomických a politických kritérií, hrály pro evangelikály stejnou, ba větší roli právě (tradiční rodinné) hodnoty.¹³

Religiozita kandidátů loňských stranických primárek

Co se náboženské příslušnosti týče, nebyly loňské primárky na republikánské straně oproti minulým létům výjimečné: voliči se setkali s pluralitou typickou pro tradičně křesťanskou Ameriku: Ted Cruz byl pevně spjatý s Jižní baptistickou konvencí (největší samostatnou evangelikální a vůbec protestantskou denominací v USA), na náboženské voliče se obracel i *born again* adventista Ben Carson; bez přízně této části elektorátu nebyl ani katolík s vazbami na mormonskou církev i jižní baptista Marco Rubio či v rané fázi primárek Carly Fiorinová (bývalá šéfka Hewlett-Packard s výrazným protipotravním programem), za hluboce zbožného (aniž by to ovšem dával příliš na odív) byl považován John Kasich, naddenominanční křesťan s vazbami na konzervativní anglikány¹⁴ – oba posledně jmenovaní hovořili podobně jako Carson o tom, že prožili duchovní znovuzrození v náročné životní situaci. Na první pohled by se zdálo, že to má u evangelikálního voličského bloku jasné jeden z nich. Ale nebylo tomu tak, k čemuž jistě přispělo i to, že těch křesťanských kandidátů bylo přece jen hodně. Ale nejen to.

Naopak Donald Trump, jak již bylo řečeno, byl vždy velmi vzdálen obrazu ideálního konzervativně křesťanského kandidáta. Majitel kasina, rozvedený vícekrát než všichni američtí prezidenti dohromady,¹⁵ který se nejen v krátkce před volbami zveřejněné nahrávce s oplzlými poznámkami, ale již dříve chlubil svými milostnými avantýrami i s vdanými ženami. V otázce umělých potratů se ještě před několika lety označoval za „velkého stoupence svobodné volby“. V jednom rozhovoru se nechal slyšet, že nikdy neměl potřebu žádat o odpuštění,¹⁶ a ještě na začátku primárek označil osobní svědectví svého rivala Carsona o jeho konverzi ke Kristu (jeden ze základních znaků evangelikalismu) za „blbost“.¹⁷

V klání v roce 2016 se přesto evangelikálnímu voliči představil jako „hrdý křesťan“ a sběratel exemplářů Bible coby nejdůležitější knihy na světě. Ovšem k poněkud trapné situaci došlo, když při vystoupení v lednu 2016 na *Liberty University*, založené J. Falwellem, citoval novozákonní verš 2Kor 3:17 jako „dva Korintané tři sedmnáct“, což vyvolalo mezi evangelikálními posluchači postřehnutelné pobavení, jelikož tím jasně ukázal, že není s listováním v „nejdůležitější knize na světě“ příliš zběhlý. Nicméně právě toto vystoupení patří k těm, kdy si na svou stranu konzervativní protestanty dokázal získat svým prohlášením, že jako prez-



Ačkoliv příslušníci menšinových náboženských komunit volili spíše Clintonovou, i mezi nimi Trump našel své podporovatele. Postavila se za něho např. Republikánská hinduistická koalice a nechala vyhotovit plakát s republikánským kandidátem jako jóginem. Podobnou kampaň vedli i někteří židé, muslimové nebo sikhové.
Foto: <http://theconversation.com>.

dent bude bojovat za to, aby křesťané byli v Americe svobodní a nemuseli se např. bát na veřejnosti někomu popřát politicky nekorektně „veselé Vánoce“. Když pak J. Falwell, Jr. přirovnal Trumpa ke svému otci, který se podle něj také „nebál říkat nahlas nepohodlné věci“, upevnil si Trump mezi významnou částí skalních evangelikálů svou pozici.

Ale toto vystoupení, které mu jistě mezi konzervativními protestanty pomohlo, se událo v době, kdy podle některých průzkumů mezi tímto voličským segmentem už vedl,¹⁸ případně držel krok se vzorově evangelikálními kandidáty (Cruz, Carson). Své sliby evangelikálům začal konkretizovat např. tím, že

nechá odvolat zákaz pastorům vměšovat se do politiky (*Johnson Amendment* z roku 1954), že na uprázdněné místo u Nejvyššího soudu jmenuje konzervativce nebo že nechá přesunout ambasádu z Tel Avivu do Jeruzaléma, což je velké téma pro křesťanské sionisty¹⁹ (mezi některými z nich se tak zvýšila apokalyptická očekávání).

Je ovšem třeba pamatovat, že evangelikálové v primárkách nikdy nejsou jednotní, ovšem letos mezi nimi nastala vyloženě politická roztržka. Tak např. bývalá hlava *Morální většiny* Michael Farris ostře kritizoval J. Falwella, Jr., syna zakladatele tohoto hnutí, za zmíněnou podporu Trumpovi. Evangelikální autor Philip Yancey pak i po republikánské nominaci Trumpa prohlašoval, že „tento člověk stojí proti všemu, čemu křesťané věří“.²⁰ Zajímavá čísla ukázal průzkum mezi evangelikálními vůdci v době primárek. Pouze 5 % z nich uvedlo, že budou volit Trumpa,²¹ což v kontrastu s podporou Trumpa u řadových evangelikálů ukazuje buď na jistou krizi náboženské autority,²² nebo prostě na fakt, že náboženství v těchto volbách nehrálo velkou roli, případně obojí.²³

Katolický hlas pro Trumpa

A nešlo jen o evangelikály: 28 % amerických voličů, kteří nakonec odevzdali své hlasy v prezidentských volbách, jsou ka-

Poznámky

- 1 „Faith and the 2016 Campaign,” *Pew Research Center*, 27. 1. 2016, URL: <http://www.pewresearch.org>.
- 2 T. Jefferson, A. Lincoln a A. Johnson. „The Religious Affiliations of U.S. Presidents.” *Pew Research Center*, 2009, dokument online, URL: tamtéž.
- 3 Výzkum *Pew Research Center* z ledna 2016, „Faith and the 2016 Campaign,” *Pew Research Center*, 27. 1. 2016, URL: tamtéž.
- 4 Srov. pozn. 27.
- 5 *Pew Research Center*, URL: <http://www.people-press.org/2004/12/06/religion-and-the-presidential-vote/a> <http://www.pewforum.org/2012/11/07/how-the-faithful-voted-2012-preliminary-exit-poll-analysis>.
- 6 Např. v souvislosti s pochody za občanská práva organizovanými Martinem L. Kingem. Viz Barry Hankins, *American Evangelicals: A Contemporary History of a mainstream religious movement*, Lanham 2009, s. 139.
- 7 Tamt., s. 150.
- 8 K. Wald, *Religion and Politics in the United States*, Lanham 2003, s. 238, srov. Barry Hankins, op. cit., s. 143.
- 9 James D. Hunter, *Culture Wars: The Struggle to Define America*, New York 1991. Pro diskusi o platnosti této teze viz např. J. D. Hunter – Alan Wolfe, *Is There a Culture War? A Dialogue on Values and American Public Life*, Washington, D. C., 2006.
- 10 Barry Hankins, op. cit., s. 146n. Viz např. film A. Penelosiiové *Friends of God* (2006).
- 11 Přijmeme-li evangelikála, jak s ním pracuje PRC.

- 12 J. L. Guth, „Religion and Republicans: The Presidential Election of 2012,” Srpen 2012, APSA 2012, Annual Meeting Paper, dostupné online: <http://ssrn.com/abstract=2107991>, s. 4.
- 13 K. Wald, op. cit., s. 238.
- 14 *Anglican Church in North America*, která se v roce 2009 oddělila od americké episkopální církve kvůli postoji k svěcení homosexuálních duchovních.

- 15 Jak si všiml např. R. Joch v přednášce „Prezidentské volby v USA 2016, Občanský institut 17. 3. 2016, URL: <http://www.obcinst.cz>.
- 16 Viz např. článek in *The Christian Post*, 20. 7. 2015, URL: <http://www.christianpost.com/news/donald-trump-im-not-sure-if-i-ever-asked-gods-forgiveness-141706/>.
- 17 Viz např. zprávu in *Christian Post*, 13. 11. 2015, URL: <http://www.christianpost.com/news/trump-mocks-carsons-christian-conversion-calls-him-scare-pathological-enigma-149971/>.
- 18 Podle průzkumu NBC News z počátku ledna Trumpa podporovala třetina bílých evangelikálů, Cruze 21 %, Carsona 12 % a Rubia jeden z deseti. URL: <http://www.nbcnews.com/politics/2016-election/poll-donald-trump-still-leads-gop-field-n490116>.
- 19 O něm viz Stephen Sizer, *Christian Zionism: Road-map to Armageddon?*, Downers Grove, 2004 (a následná vydání).
- 20 Citován v článku in *Christian Today* (CT), 26. 9. 2016, URL: <http://www.christiantoday.com/article/christian-author.philip.yancey.trump.stands.against-everything.christianity.believes/96353.htm>.

- 21 *LifeWay Research* z ledna 2016. URL: <http://www.christianitytoday.com/gleanings/2016/january/donald-trump-protestant-pastors-undecided-president-iowa.html>.
- 22 Výzkum PRC z dubna 2016: Osm z deseti Američanů se při závažném rozhodování spoléhá na „vlastní hledání“, jedna čtvrtina na radu odborníků. Pouze 15 % se obrací na duchovní vůdce, u vysoce religiózních je to třetina. Přitom 86 % z nich v takových situacích důvěřuje „modlitbě a vlastní náboženské reflexi“. Srov. starší výsledky *Values Surveys* na základě dat let 1981–2001, kde celonárodně 72 % respondentů uvedlo, že „náboženské autority poskytují adekvátní odpovědi na sociální problémy, se kterými se naše země potýká“. Viz Pippa Norris a Ronald Inglehart, *Sacred and Secular: Religion and Politics Worldwide*, Cambridge 2004, s. 104–105.

- 23 Rozdíly mezi volebními preferencemi nebyly jen napříč různými názorovými skupinami evangelikálů, ale šla vysledovat i korelace mezi mírou náboženské aktivity (zvl. účast na bohoslužbách) a podporou D. Trumpa, který měl větší podporu u těch vlažnějších. Vidíme zde jakousi „God gap“ (viz M. Mrázek, „Vira a volby,” *Dingir* 2013/3, s. 39) uvnitř samotné evangelikální komunity. Viz studii Lydia Bean, *The Politics of Evangelical Identity: Local Churches and Partisan Divides in the United States and Canada*, Princeton and Oxford 2016.

Religiozita D. Trumpa

Trump sám se hlásí k presbyteriánské církvi, i když svůj třetí sňatek uskutečnil v episkopálním kostele. V mládí navštěvoval sbor Americké reformované církve¹ *Marble Collegiate Church* na Manhattanu, kde se v roce 1977 uskutečnil i jeho první sňatek s Ivanou Zelníčkovou. V tomto sboru působil slavný kazatel **Vincent Peale**, autor několika komerčně úspěšných děl, jejichž obsah se obvykle řadí k teologii prosperity. Ta zdůrazňuje bohatství jako projev božího požehnání a má kořeny v hnutí Nového myšlení.² Právě tento duchovní měl Trumpa značně ovlivnit. Trump vzpomíná, jak jej uchvacovala Pealeova kázání, a jeho bestseller s výmluvným názvem *Síla pozitivního myšlení* označil za „skvělou knihu“. Její obsah koresponduje s Trumpovým životním postojem, který jej doprovázel i na cestě do Bílého domu, totiž že „mysl může překonat veškeré překážky“.³ Za stoupenkyni teologie prosperity, jež je v hlavním proudu evangelikálů často odsuzována jako hereze, je považována rovněž neocharismatická **Paula Whiteová** (na obrázku), označována také jako duchovní poradce či osobní pastor nově zvoleného prezidenta. Úspěšná teleevangelistka a atraktivní milionářka patří k raným Trupovým podporovatelům coby kandidáta na prezidenta. Zprostředkovávala jednak jeho přijetí v některých křesťanských kruzích, jednak údajně i křesťanství jemu samotnému. Na počátku minulého roku prohlásil jeden z nejvlivnějších evangelikálních vůdců **James Dobson**, že Trump je „baby Christian“ a že to byla právě Whiteová, která ho k víře přivedla.⁴ Sama prohlásila, že zcela věří tomu, že Trump je křesťan, který roste ve víře.⁵ Nikoliv náhodou se právě ona stala první ženou s duchoven- skou hodností, která pronášela modlitbu při lednové inauguraci.

Poznámky

- 1 Americká větev holandské kalvinistické církve.
- 2 Resp. Mind Cure, jehož křesťanskou verzi hlásala Mery Baker Eddyová, zakladatelka denominace Křesťanská věda.
- 3 Citováno dle článku „Trump's religion and its popular appeal“ *Religion News Service*, 1. 6. 2016, URL: <http://religionnews.com/2016/06/01/trumps-religion-and-its-appeal/>.
- 4 Viz článek in *The Christian Post*, 29. 1. 2016, URL: <http://www.christianpost.com/news/james-dobson-says-paula-white-led-donald-trump-to-jesus-christ-165844/>.
- 5 Viz exkluzivní rozhovor pro *The Christian Post*, 28. 7. 2016, URL: <http://www.christianpost.com/news/paula-white-on-donald-trumps-christian-faith-exclusive-interview-166205/>.



tolíci.²⁴ Tvoří tak největší náboženskou komunitu v USA a na jejich podporu se tradičně mohla spoléhat Demokratická strana. Vloni však Trumpovy preference mezi katolickými voliči stouply navzdory bezprecedentní intervenci papeže Františka (který je v USA velice populární), který prohlásil, že Trump není křesťan.²⁵ Vzhledem k výše zmíněnému požadavku amerického voliče na prezidentovu zbožnost je to poměrně závažné hodnocení. Podle jednoho výzkumu uskutečněného šest týdnů po papežově „exkomunikaci“ Trumpa však vyplynulo, že miliardářovy preference dokonce vzrostly.²⁶ 52 % amerických katolíků nakonec hlasovalo pro Donalda Trumpa,²⁷ a to se do celkového počtu katolíků počítá i hispánská menšina většinově volící demokraty.

Frustrace amerického voliče

V kampani totiž letos náboženství – a tím se dostáváme k naší klíčové otázce – nehrálo tak velkou roli. Výsledky voleb i průběh kampaně je třeba chápat v kontextu všeobecné frustrace Američanů. Pocit, že Amerika jde (např. co se životní úrovně týče) špatným směrem, byl před volbami typický pro většinu z nich, konkrétně se tak vyjadřovalo 72 % občanů USA.²⁸ Proto byla tak vysoká podpora kandidátům, kteří vystupovali proti establishmentu – ať už zleva (Sanders), nebo zprava. A nejvíce pocit, že se Amerika ocitla na šikmé ploše, vyjadřují právě evangelikální křesťané – 93 % z nich!²⁹ U nich k této „blbě náladě“ přistupuje i frustrace z toho, že jejich hodnotová témata hrávala roli pouze před volbami, a pak se toho moc ne-

změnilo. Trump změnu slíbil – učinit Ameriku „znova skvělou zemí“ – a přidal k tomu výše zmíněná témata, především náboženskou svobodu tak, jak jí rozumějí křesťanští konzervativci. Politická komentátorka Elizabeth Bruenigová pocity těchto voličů ještě v době primárek vyjádřila slovy: „*Od dob Ronalda Reagana republikáni slibovali svou věrnost víře a slibovali evangelikálům, že jejich sociální agenda půjde kupředu, když budou zvoleni. Avšak o více než 30 let poté, co se v osmdesátých letech začal shromažďovat evangelikální voličský blok, nebyl rozsudek Roe v. Wade zrušen, v zemi jsou uzákoněna stejnopohlavní manželství a federální financování sexuální výchovy ke zdrženlivosti je pod palbou. Není divu, že někteří evangelikálové cítí, že je republikáni opustili. A tak není překvapivé, že se ta-*

24 Ani katolíci nejsou homogenní vrstvou americké společnosti, z demografického hlediska je třeba rozlišovat zvláště bílé a hispánské katolíky.

25 A naopak nepřímo podpořil Sanderse, který byl v dubnu pozváný na konferenci ve Vatikánu, kde se s ním papež krátce sešel (a těm, kteří to považovali za podporu Sanderse, prý vzkázal, ať navštíví psychiatra, viz článek in *Reuters*, 16. 4. 2016, URL: <http://www.reuters.com/article/us-usa-election-sanders-pope-airplane-idUSKCN0XD0RE>).

26 Viz článek in *CT*, 21. 4. 2016, URL: <http://www.christiantoday.com/article/trumps-popularity.among-catholics.has-risen.since.pope.francis.suggested.hes-not.christian/84494.htm>.

27 Viz článek in *CT*, 5. 1. 2017, URL: <http://www.christiantoday.com/article/catholics.won.it.for.trump.says.influential.conservative.pundit/103607.htm>.

28 Podle *Barna Group*, která evangelikály definuje úžeji, než je obvyklé, viz „Voters Want a Different America“, 11. 5. 2016, URL: <http://www.barna.com>.

29 Tamt.

30 „How Ted Cruz Lost the Evangelical Vote,“ *New Republic*, 24. 2. 2016, URL: <https://newrepublic.com>.

31 Cit. dle: T. Grant, „Evangelical Vote Republican – Mormon or No Mormon,“ *CT*, září 2012, URL: <http://www.christianitytoday.com/ct/2012/september-web-only/will-evangelicals-vote-for-mormon.html>.

32 „After Romney meeting, Billy Graham website scrubs Mormon ‘cult’ reference,“ *Religion News Service*, 16. 10. 2012, dostupné online: <http://religionnews.com/2012/10/16/after-romney-meeting-billy-graham-website-scrubs-mormon-cult-reference/>.

33 Steven P. Miller, „Between Hope and Despair: Obama and Evangelical Politics,“ in Mathew A. Sutton a Darren Dochuk (eds.), *Faith in the New Millennium*, Oxford 2016, s. 208.

34 Viz článek in *The Salt-Lake Tribune*, 18. 11. 2016, URL: <http://www.sltrib.com/home/4573783-155/while-mormons-nationally-stuck-with-trump>.

kové pocity mohou přenést k podpoře takových postav, jakou je Trump, jehož sliby jsou méně orientovány na konkrétní otázky, jsou tematičtější a vehementněji revanšistické.“³⁰

Mormonský problém

Jedním z výsledků minulých – pro republikánského kandidáta neúspěšných – voleb bylo sblížení evangelikálů s mormony. Zpočátku tehdy existovaly obavy, že evangelikálové Romneyho nepodpoří kvůli jeho aktivnímu členství v Církvi Ježíše Krista Svatých posledních dnů. V době primárek to bylo pro mnohé evangelikály skutečným problémem. Např. vlivný baptistický pastor Robert Jeffres prohlašoval, že pravověrný křesťan nemůže volit představitele „nekřesťanské sekty“. Poté, co Romney získal republikánskou nominaci, však podporu evangelikálů získal, a to i od samotného Roberta Jeffrese, který nyní hovořil o potřebě volit „menší zlo“ s tím, že podpora kandidáta, který je mormonem, neznamená podporu jeho falešného náboženství. Když se pak v září 2012 konala konference o volbách a hodnotách *Values Voter Summit*, nebyl už Jeffres raději vůbec pozván. A prezident jedné z nejvýznamnějších organizací nové křesťanské pravice *Family Research Council* Tony Perkins zde naopak Romneyho mormonismus označil za výhodu, protože právě v době, kdy jsou ohrožené náboženské svobody, může být mormonská zkušenost s pronásledováním výhodou: „Nevolíme vrchního pastora, nežádáme jej, aby vedl národní církev – nechceme žádnou národní církev, chceme náboženskou svobodu.“³¹ Příznačné bylo, že kritika mormonismu tehdy zmizela i z oficiálních stránek nestora amerického evangelikalismu Bilyho Grahama.³² A evangelikálové volili „republikánsky stejně jako v minulých letech, ba více“.³³

Letos o sobě mormoni dali slyšet coby voliči. Utah, kde mormoni stále tvoří většinu populace, patří k těm státům, kde mají republikáni vítězství téměř jisté. Trump byl však pro mnohé z nich tak nepřijatelný, že mnozí raději podpořili „svého“ nezávislého kandidáta Evana McMullina, který tak měl teoretickou možnost v Bílém domě zasednout. Důvody pro odpor proti Trumpovi shrnul např. jeden z hlasitých mormonských odpůrců newyorského magnáta Gayle Ruzicka: „V církvi [...] jsme vyučováni volit morální

a moudré lidi a slovo ‚morální‘ prostě nejde dohromady s Trumpem.“ Přesto podle PRC získal Trump celonárodně 61 % mormonských hlasů, což zní jako veliké číslo, nicméně ve srovnání s 78 procenty, které od nich dostal Romney, nebo dokonce s 80 % pro G. W. Bushe v roce 2004, je to výrazný pokles; v Utahu samotném Trump zvítězil pouze s necelými 45 procenty.³⁴

Závěr

Cílem tohoto pojednání nebylo zhodnotit celkovou roli náboženství v posledních volbách. Zaměřili jsme se pouze na jednu otázku, a sice, proč nově zvolený prezident získal relativně velkou podporu u náboženských, konkrétně konzervativně křesťanských, voličů. Ani tuto otázku jsme nezodpověděli vyčerpávajícím způsobem. To neumožňuje rozsah ani malý časový odstup od sledované události. Můžeme shrnout, že významnou úlohu sehrála jak celospolečenská atmosféra, tak jistě deziluze uvnitř voličsky vlivné evangelikální komunity, které se týkají obrazu ideálního křesťanského prezidenta.

Když ve svém nominačním projevu Trump vyjmenovával skupiny, na něž se obrací, jako poslední zmínil evangelikální komunitu a poděkoval jim za jejich „úchvatnou podporu“, kterou si snad ani nezasloužil, ale bez ní by nedokázal zvítězit. A věděl, co říká. Evangelikálové, byť zdaleka ne jednomyslně, vyslali do klání o Bílý dům muže, který nebyl jedním z nich, ale který je dokázal přesvědčit, že bude kromě povznášení Ameriky v ekonomické oblasti hájit právě jejich práva a požadavky – konkrétně např. tím, že v Nejvyšším soudu posílí hlasy zastánců nenarozeného života. Pro ty, kteří mu nadále nedůvěřovali, si pak jako svého společníka, kandidáta na viceprezidenta, vybral Mikea Penceho, který je svým vystupováním i názory přímo ztělesněním konzervativního republikána i křesťana – sám se označuje za *born again* katolíka. Ten týden po inauguraci spolu s Trumpovou poradkyní katoličkou Kellyanne Conwayovou promluvil na tra-



Zatímco na vlastní inauguraci 20. 1. byli aktivně reprezentováni pouze protestanté, katolíci a židé, mezináboženské bohoslužby, která se v Národní katedrále konala následující den, se zúčastnili i představitelé dalších křesťanských tradic včetně mormonů a jiných náboženství včetně indiánů.
Foto: <http://media.breitbart.com>.

dičním protiprotatovém *Pochodu pro život*, což bylo vůbec poprvé, kdy na akci organizovanou povětšinou konzervativními křesťany napříč denominacemi takto vysoce postavený politik osobně vystoupil, navíc předal pozdrav od samotného Trumpa, což bylo oceněno bouřlivým potleskem (i když mnozí *pro-life* aktivisté v době kampaně republikánského kandidáta ostře kritizovali jednak za jeho původní schvalování potratů a jednak za výrok, že by ženy měly být za potrat trestány). Mnozí křesťanští voliči tak cítí jistě zadosťuchinění, že jejich hlas je přece jen slyšet. V každém případě bude v této otázce jisté co sledovat.

Religious vote for Donald Trump. The Role of Religion in United States presidential elections

The text focuses on the role of religion in the last presidential election in the U. S., particularly on the question why Donald Trump gained such a significant support among conservative Christians. The author describes social atmosphere in current American society in general as well as the disillusion and disappointment of Evangelical Christians by what happened in the past when they voted for the candidates promising them fight for their values in the context of culture wars. Anti-system program of Trump, inspite of his own image being far from conservative Christian ideal, was much more attractive for them last year, regardless of the fact that there were some typical Evangelicals among the contenders in the Republican primaries.

Mgr. Miloš Mrázek, Th. D. (*1974), externě přednáší na katedře religionistiky Univerzity Pardubice.